HALLITUSOHJELMATAVOITTEET 2027–2031

Amnesty International Suomen osaston ehdotukset hallitusohjelmakirjauksiksi

Ihmisoikeudet politiikan ytimeen

AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International Suomen osaston ehdotukset hallitusohjelmakirjauksiksi 2027–2031

Lokakuu 2026

Ihmisoikeudet eivät toteudu itsestään ja niiden edistäminen on entistä ajankohtaisempaa. Globaali epävarmuus, kasvava eriarvoisuus, kansalaisyhteiskunnan kapeneva tila ja ilmastonmuutoksen vaikutukset haastavat perustavanlaatuisia oikeuksia myös Suomessa.

Suomen hallituksella on velvollisuus turvata ihmisoikeuksien toteutuminen – niin kansainvälisten sopimusten kuin perustuslainkin nojalla.

Tuleva hallituskausi tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa oikeudenmukaista, yhdenvertaista ja ihmisarvoa kunnioittavaa yhteiskuntaa. Esitämme alla konkreettisia kirjauksia hallitusohjelmaan, joilla ihmisoikeudet asetetaan poliittisen päätöksenteon ytimeen.

HALLITUSOHJELMATAVOITTEET:

Perus- ja ihmisoikeudet päätöksenteon perustaksi....4

Kaikkien oikeus terveyteen turvattava....7

Sosiaaliturvaa uudistettava ihmisoikeusperustaisesti....8

Jokaisen oikeus asuntoon ja riittävään asumiseen turvattava....9

Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttaneiden oikeuksia parannettava....10

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa on torjuttava tehokkaasti....12

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet turvattava....14

Oikeutta kokoontumisvapauteen ja kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa vahvistettava....15

Ilmasto-oikeudenmukaisuutta ja yritysvastuuta edistettävä....17

Annamme mielellämme lisätietoja!

Vilja Härkönen
Vaikuttamistyön asiantuntija
Amnesty International Suomen osasto

vilja.harkonen@amnesty.fi
www.amnesty.fi

Seuraa Amnestya somessa:

amnestyfinland
amnestyfinland
amnestyfinland
amnestyfinland
Amnesty International Finland

PERUS- JA IHMISOIKEUDET PÄÄTÖKSENTEON PERUSTAKSI

Suomen perustuslain 22 §:n ja kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Ihmisoikeudet eivät kuitenkaan toteudu täysimääräisesti. Hallituskaudella 2023–2027 on lisäksi tehty lukuisia heikennyksiä ihmisoikeuksiin erityisesti maahanmuutto- ja sosiaalipolitiikassa. Myös sitoutumista kansainväliseen järjestelmään ja oikeusvaltioperiaatteeseen on rapautettu esimerkiksi säätämällä ihmisoikeusvelvoitteiden vastainen poikkeuslaki ja irtautumalla Ottawan sopimuksesta. Rasistinen vihapuhe on lisääntynyt ja rakenteellinen rasismi on syventynyt.

KIRJAUSEHDOTUS: Hallitusohjelman valmistelussa arvioidaan valittujen toimenpiteiden perus- ja ihmisoikeusvaikutukset. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia vahvistetaan säädösvalmistelussa ja arviointi laajennetaan koskemaan myös valtion talousarvion valmistelua ja muuta valmistelua (kuten politiikkaohjelmat) sekä toimeenpanon seurantaa. Lainvalmistelussa noudatetaan lainvalmistelun kuulemisoppaan linjauksia.

Lainsäädäntö, valtion talousarvio sekä strategiat, ohjelmat ja toimenpidesuunnitelmat ovat keskeisiä perus- ja ihmisoikeuksien toimeenpanon välineitä. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia tulee vahvistaa lainvalmistelussa ja lainsäädännön seuranta-arvioinnissa, ja arviointi tulee ulottaa myös talousarvion, strategioiden, ohjelmien ja toimenpidesuunnitelmien valmisteluun ja seurantaan. Arvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota eri tavoin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien toteutumiseen.

Säädösvalmistelijoiden ja muiden virkahenkilöiden perus- ja ihmisoikeusosaamista tulee vahvistaa pitkäjänteisesti kaikilla hallinnon aloilla ja tasoilla. Lainsäädäntöhankkeiden valmistelussa on sitouduttava noudattamaan lainvalmistelun kuulemisoppaan linjauksia mukaan lukien vähintään kuuden tai laajoissa hankkeissa kahdeksan viikon lausuntoaikaa. Kansalaisyhteiskunnan toimijoita on kuultava valmistelussa ja niiden osallistumismahdollisuuksia on tuettava.

KIRJAUSEHDOTUS: Kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten suositukset ja toimeenpanon tilanne käsitellään säännöllisesti valtioneuvostossa ja eduskunnassa ja suositukset toimeenpannaan tehokkaasti. Ihmisoikeuskeskukselle annetaan mahdollisuus raportoida ajankohtaisesta ihmisoikeustilanteesta eduskunnalle.

Suomi on saanut runsaasti suosituksia YK:n ja Euroopan neuvoston ihmisoikeuselimiltä. Tietyt teemat, kuten naisiin kohdistuva väkivalta, perusturvan riittämätön taso, rasismi ja syrjintä sekä turvapaikanhakijoiden oikeusturvaongelmat, toistuvat suosituksissa vuodesta toiseen, sillä aiempia suosituksia ei ole toimeenpantu tehokkaasti tai huomioitu lainkaan. Vuonna 2024 aloitettu suositusten toimeenpanotilanteen vuotuinen käsittely valtioneuvostossa tulee vakiinnuttaa ja kehittää käsittelyä siten, että se johtaa suositusten tehokkaaseen toimeenpanoon. Lisäksi eduskunnan tulee käsitellä asiaa säännöllisesti.

KIRJAUSEHDOTUS: Laaditaan viides kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma ja uusi ihmisoikeuspoliittinen selonteko. Niiden lähtökohdaksi otetaan kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten suositukset.

Jotta perus- ja ihmisoikeuksia koskeva indikaattorityö, oikeusvaltion rakenteiden vahvistaminen ja muu kehittäminen johtaa parempaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen Suomessa, niitä on kehitettävä pitkäjänteisesti. Hallituskaudeksi tulee laatia viides perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma. Lisäksi on laadittava uusi ihmisoikeuspoliittinen selonteko, jota toteutetaan yli hallituskausien. Kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten suositukset tulee ottaa aiempaa vahvemmin toimintaohjelman ja selonteon lähtökohdaksi. Asiakirjojen toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit.

KIRJAUSEHDOTUS: Perus- ja ihmisoikeuksien tehokkaaksi toteuttamiseksi ja edistämiseksi varataan riittävät resurssit erityisesti ulkoministeriön ja oikeusministeriön hallinnonaloille sekä ministeriöiden välisen yhteistyön turvaamiseen valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkoston kautta. YK:n ihmisoikeuspilarin rahoitusta vahvistetaan kiinnittäen erityistä huomiota sopimusvalvontaelinten resursointiin.

Valtioneuvoston resurssit muun muassa perus- ja ihmisoikeuksien seurannan kehittämiseen, toimeenpanon systemaattiseen edistämiseen sekä ajantasaiseen määräaikaisraportointiin sopimusvalvontaelimille ovat jääneet huomattavasti jälkeen resurssien tarpeen kasvusta. Tähän vaikuttaa esimerkiksi uusien ihmisoikeussopimusten syntyminen ja lainsäädännön lisääntyminen ja monimutkaistuminen. YK:n ihmisoikeuspilari kärsii kroonisesta rahoitusvajeesta ja ihmisoikeussopimusten määräaikaisraporttien käsittely on sen myötä ruuhkautunut pahasti. Ihmisoikeusmekanismien rahoitus tulee saattaa osaksi YK:n sääntömääräistä budjettia ja lisäksi harkita muita nopeita ratkaisuja, kuten vapaaehtoisia rahastoja.

KIRJAUSEHDOTUS: Oikeusvaltion perustuslaillista suojaa vahvistetaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi. Perustuslakia täydennetään tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden turvaamiseksi. Perustuslain etusijaa koskevasta säännöksestä (106 §) poistetaan tavallisen lain ja perustuslain välisen ristiriidan ilmeisyyden vaatimus. Myös ennakollista perustuslakivalvontaa vahvistetaan. Perustuslakivaliokunnan roolia ja mahdollisia muutostarpeita arvioidaan parlamentaarisessa yhteistyössä.

Riippumaton tuomioistuinlaitos varmistaa, että poliittinen valta ei voi käyttää tuomioistuimia omien tavoitteidensa välineenä ja että kansalaisten oikeudet turvataan yhdenvertaisesti lain edessä. Suomessa on nähty kehitystä, joka horjuttaa luottamusta perustuslain ensisijaisuuteen ja tuomioistuinten riippumattomuuteen, kuten puutteita lainvalmistelussa sekä huolta perustuslakivaliokunnan toiminnan politisoitumisesta. Kansainväliset esimerkit osoittavat, että oikeusvaltion rapautuminen alkaa usein juuri tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden heikentämisestä. Perustuslakiin on vahvistettava mekanismeja, jotka turvaavat tuomarien nimittämisen ja tuomioistuinlaitoksen kokoonpanon riippumattomuuden sekä mahdollistavat perustuslain ensisijaisuuden tehokkaan valvonnan. Oikeusvaltion rakenteita on vahvistettava ja oikeuslaitosta kehitettävä oikeusministeriön asettamien työryhmien toimenpidesuositusten pohjalta.

KIRJAUSEHDOTUS: Sitoudutaan yhdenvertaisuuden edistämiseen intersektionaalisesti ja antirasistisesti sekä puretaan rakenteellista rasismia laatimalla rasismin ja syrjinnän vastainen toimintaohjelma, vahvistamalla lainsäädäntöä ja moniperusteisen syrjinnän tunnistamista, varaamalla riittävät resurssit ja vakiinnuttamalla vihatekojen vastainen työ.

Viharikosten kasvava määrä on hälyttävä ilmiö. Suomi on saanut kansainvälisiltä ihmisoikeuselimiltä ja Euroopan unionilta moitteita riittämättömistä toimista viharikosten torjumiseksi.

Hallituksen on laadittava kansalaisyhteiskuntaa ja antirasistisia toimijoita kuullen rasismin ja syrjinnän vastainen toimintaohjelma, joka sisältää tehokkaita toimenpiteitä myös vihapuhetta ja -rikoksia vastaan ja jossa huomioidaan edellisten rasisminvastaisten toimintaohjelmien arviointi ja Suomen saamat kansainväliset suositukset ihmisoikeuselimiltä. Rasistista vihapuhetta on torjuttava saattamalla Suomen rikoslaki EU:n rasismipuitepäätöksen edellyttämälle tasolle. Etnisen profiloinnin kieltoa on selkeytettävä lainsäädännössä ja vahvistettava kiellon toimeenpanoa. Moniperusteisen syrjinnän tunnistamiseen on panostettava viharikoksissa. Antirasistiseen työhön tulee varata riittävät resurssit. Rasismin ja viharikosten uhrien tukea sekä matalan kynnyksen palveluita on vahvistettava. Vihatekojen vastainen työ on vakiinnutettava hankerahoituksen sijaan ja on panostettava kansallisesti vihatekojen torjumisen johtamiseen, koordinaatioon ja kehittämiseen.

KIRJAUSEHDOTUS: Tekoälyn ja automaattisten järjestelmien käytölle julkishallinnossa luodaan ihmisoikeusperustaiset pelisäännöt. Ihmisoikeuksien toteutumiseen vaikuttavia viranomaispäätöksiä ei saa perustaa yksinomaan tekoälyn tuottamaan arvioon.

Teknologian käyttö ei saa heikentää yhdenvertaisuutta, yksityiselämän suojaa, hyvän hallinnon takeita, oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tai muita ihmisoikeuksia. Tekoälyn käyttöön julkishallinnossa, esimerkiksi sosiaaliturvassa, terveydenhuollossa sekä turvallisuus-, lainvalvonta- ja rajaviranomaisten toiminnassa liittyy erityisiä syrjinnän, yksityisyyden ja oikeusturvan riskejä.

Ennen järjestelmän käyttöönottoa on aina arvioitava sen vaikutukset haavoittuvassa tai marginalisoidussa asemassa oleviin ihmisiin. Lisäksi on arvioitava järjestelmän tarpeellisuus ja oikeasuhtaisuus, käytetyn tiedon laatu ja syrjintäriskit. On myös varmistettava, että järjestelmää valvoo aina ihminen ja että järjestelmän tekemät virheet on mahdollista havaita ja korjata.

Viranomaisen tulee virkavastuulla tehdä tapauskohtaista harkintaa edellyttävät ratkaisut. Julkishallinnon tekoälyjärjestelmistä ja -kokeiluista on ylläpidettävä julkista rekisteriä. Ihmisoikeuksien toteutumista vaarantavia järjestelmiä ei saa ottaa käyttöön.

KIRJAUSEHDOTUS: Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeusperustaista ja Suomi sitoutuu kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään ja sen kehittämiseen sekä edistämään kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisryhmien oikeuksia.

Ihmisoikeuksien edistäminen muualla maailmassa on uskottavaa ja tehokasta vain, jos ihmisoikeudet näkyvät kaikilla politiikan aloilla ja tasoilla johdonmukaisina ja konkreettisina tekoina. Suomen on sitouduttava kokonaisvaltaisesti kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin ja sääntöpohjaiseen järjestelmään, myös vastatessaan konflikteihin ja kriiseihin eri puolilla maailmaa ja pyrkiessään YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi.

Suomen on osoitettava sitoutumistaan kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään myös perumalla irtautumisensa Ottawan miinakieltosopimuksesta sekä ratifioimalla kansainvälisen työjärjestön alkuperäiskansoja koskeva ILO 169 -sopimus. Lisäksi hallituksen on arvioitava uudelleen puolustusyhteistyö Israelin kanssa. Kansainvälinen tuomioistuin ICJ on todennut Israelin jatkuvan läsnäolon miehitetyllä palestiinalaisalueella lainvastaiseksi ja katsonut, etteivät valtiot saa antaa apua tai tukea lainvastaisen tilanteen ylläpitämiseen.

Suomen on pidettävä ihmisoikeuskysymyksiä aktiivisesti esillä YK:n, EU:n, Euroopan neuvoston ja muiden kansainvälisten instituutioiden neuvotteluissa. Suomen on edistettävä ihmisoikeuksien sisällyttämistä päätöslauselmiin ja muihin politiikka-asiakirjoihin, puolustettava riippumattomien asiantuntijoiden työtä, hyödynnettävä käytettävissä olevia työkaluja, kuten YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR) ja EU:n assosiaatiosopimukset, sekä pidettävä ihmisoikeuskysymyksiä esillä korkealla tasolla. Erityistä huomiota on kiinnitettävä sateenkaari-ihmisten ja naisten oikeuksiin.

Suomen tulee jatkaa johdonmukaisesti sitoutumistaan ihmisoikeuspuolustajien suojeluun ja tukemiseen. Suomen tulee tukea aktiivisesti ja konkreettisesti niin EU:n sisällä kuin sen ulkosuhteissa ihmisoikeuspuolustajien ja riippumattoman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia.

KAIKKIEN OIKEUS TERVEYTEEN TURVATTAVA

Sosiaali- ja terveyspalvelut eivät saa olla kenellekään liian kalliita ja kaikkien on päästävä syrjimättömästi tarvitsemiinsa palveluihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja on korotettu useasti 2020-luvulla. Maksujen ulosottoja oli vuonna 2025 yli 500 000. Maksut aiheuttavat pienituloisille taloudellista ahdinkoa ja voivat estää palveluiden tarpeenmukaista käyttöä. Paperittomina elävillä ihmisillä ei ole laissa turvattua oikeutta välttämättömiin kiireettömiin terveys- ja sosiaalipalveluihin. Päihderiippuvuussairauksia sairastavat ihmiset ovat marginalisoidussa asemassa. Huumehaitat ja -kuolemat ovat lisääntyneet koko 2000-luvun ajan. Palveluissa ja niihin pääsyssä on paljon puutteita. Aborttioikeus tulee suojata perustuslaissa ja sen saatavuus on turvattava maksuttomana terveyspalveluna.

KIRJAUSEHDOTUS: Toteutetaan asiakasmaksulain kokonaisuudistus, jolla varmistetaan julkisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kohtuuhintaisuus ja vähennetään sosioekonomista eriarvoisuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Hallituksen tulee toteuttaa asiakasmaksulain kokonaisuudistus, jossa kohtuullistetaan asiakasmaksujen tasoa. Maksujen huojennusvelvoitetta on laajennettava ja sujuvoitettava, myös tasasuuruisten maksujen osalta. Maksuttomien palveluiden määrää tulee lisätä, mukaan lukien maksuttomat seksuaaliterveyspalvelut ja ehkäisy alle 25-vuotiaille. Lääkkeiden, asiakasmaksujen ja terveydenhuollon matkojen maksukatot on yhdistettävä ja maksukaton tason tulee olla kohtuullinen. Maksukattojen täyttymisen seurantavastuu tulee siirtää asiakkaalta viranomaisille. Aborttioikeus tulee suojata perustuslaissa ja sen saatavuus on turvattava maksuttomana terveyspalveluna.

KIRJAUSEHDOTUS: Turvataan lainsäädännössä paperittomina elävien ihmisten pääsy välttämättömään kiireettömään terveydenhuoltoon ja sosiaalipalveluihin.

Lainsäädännössä on turvattava paperittomina elävien ihmisten pääsy välttämättömiin kiireettömiin terveyden- ja sosiaalihuollon palveluihin ymmärtäen, että välttämättömien palveluiden saatavuus vähentää kiireellisten palveluiden tarvetta ja edistää marginalisoidussa asemassa olevien ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Hyvinvointialueille tulee varmistaa riittävä tiedotus paperittomina elävien ihmisten oikeudesta palveluihin.

KIRJAUSEHDOTUS: Toteutetaan ihmisoikeusperustaista päihdepolitiikkaa osana sosiaali- ja terveyspolitiikkaa.

Päihdepolitiikan lähtökohtana tulee olla päihteitä käyttävien ihmisten ihmisarvo sekä perus- ja ihmisoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen. Rankaisemiseen pohjautuva päihdepolitiikka ei lopeta huumeiden käyttöä, vaan lisää stigmaa ja marginalisointia.

Päihteitä käyttävien ihmisten tarvitsemiin palveluihin on osoitettava riittävät resurssit. Tutkimusnäyttöön pohjaavia ihmisoikeusperustaisia keinoja vähentää huumehaittoja ja -kuolemia tulee ottaa käyttöön. Vaalikaudella tulee laatia erillislaki, joka mahdollistaa huumehaittojen ehkäisykeskuskokeilun (’valvotut käyttötilat’).

SOSIAALITURVAA UUDISTETTAVA IHMISOIKEUSPERUSTAISESTI

Sosiaaliturvaan on kohdistunut merkittäviä säästötoimia vaalikaudella 2023–2027. Vaalikauden aikana on tiukennettu etuuksien ja toimeentulotuen velvoitteita ja sanktioita tavalla, joka heikentää monen haavoittuvassa ja marginalisoidussa asemassa olevan ihmisryhmän oikeuksien toteutumista. Ihmisoikeusperustaisessa sosiaaliturvan uudistamisessa on otettava lähtökohdaksi perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen ja syrjimättömyys.

KIRJAUSEHDOTUS: Sosiaaliturvaa uudistetaan ihmisoikeusperustaisesti varmistaen riittävä perusturvan taso.

Perusturvan ja asumistukien riittävä taso on turvattava. Perusturvan tasoa tulee parantaa välittömästi hallituskauden alussa, ja laatia suunnitelma tason nostamiseksi pitkällä aikavälillä. Etuudet on sidottava indeksiin. Suojaosat ja lapsikorotukset tulee palauttaa. On varmistettava, että velvoitteet ovat kohtuullisia ja sisältävät riittävästi yksilöllistä harkintaa.

Sosiaaliturvan uudistamisen tulee perustua perusteelliseen ihmisoikeusvaikutusten arviointiin ja tutkittuun tietoon, mukaan lukien yhteisvaikutusten arviointeihin. Maahanmuuttaneiden ihmisten sosiaaliturvaa ei tule eriyttää muusta sosiaaliturvasta. Uudistamisessa on varmistettava eri ihmisryhmien tosiasiallinen osallistuminen valmisteluun ja arviointiin. Sosiaaliturvan hallinnoinnissa ei saa käyttää tekoälyä syrjivällä tavalla.

KIRJAUSEHDOTUS: Toteutetaan ihmisoikeusperustainen toimeentulotuen kokonaisuudistus, joka turvaa jokaiselle ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan.

Perustoimeentulotuen riittävä taso on turvattava, mukaan lukien asumismenojen huomioimisessa, ja suojaosa tulee palauttaa. Toimeentulotuesta tulee poistaa byrokratialoukkuja. Laista on poistettava tuensaajia sanktioiva perusosan alentamismenettely. On varmistettava riittävä yksilöllinen harkinta toimeentulotuen myöntämisessä ja edistettävä perusoikeusmyönteistä harkintaa. On varmistettava täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen riittävä saatavuus ja yhdenvertaiset myöntökriteerit, jotka samalla mahdollistavat riittävän yksilöllisen harkinnan.

KIRJAUSEHDOTUS: Korotetaan vastaanottoraha ja käyttöraha tasolle, joka turvaa ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan.

Kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa, tulee turvata riittävä vastaanottorahan ja käyttörahan taso. Vastaanottorahan taso on sidottava perustoimeentulotuen tasoon, kuten vastaanottorahasta alun perin säädettäessä, jotta se täyttää vastaanottodirektiivin edellytykset. Vastaanottoraha ja käyttöraha tulee sitoa indeksiin.

JOKAISEN OIKEUS ASUNTOON JA RIITTÄVÄÄN ASUMISEEN TURVATTAVA

Suomi oli pitkään asunnottomuuden vähentämisen ja ihmisoikeusperustaisen asuntopolitiikan mallimaa. Vuonna 2024 asunnottomuus kuitenkin kääntyi kasvuun ja yhä useamman työssäkäyvänkin asuminen on muuttunut epävarmaksi. Vuosina 2024–2025 asunnottomuus lisääntyi 34 prosenttia. Taustalla ovat elinkustannuskriisi ja riittävää asumista tukeviin toimiin kohdistuneet säästötoimet. Jokaisen oikeus asuntoon on turvattava perus- ja ihmisoikeutena. Asuminen ei saa olla kenellekään niin kallista, että ihminen joutuu valitsemaan vuokranmaksun ja ruuan tai lääkkeiden ostamisen välillä

KIRJAUSEHDOTUS: Kansallisen asuntopolitiikan tavoitteena on asunnottomuuden poistaminen ja kohtuuhintaisen asumisen edistäminen johdonmukaisesti kaikissa politiikkatoimissa.

Hallituksen on sitouduttava tavoitteeseen kaiken asunnottomuuden poistamisesta ja kohtuuhintaisen asumisen edistämisestä. Tämä edellyttää kunnianhimoisia toimia ja politiikkajohdonmukaisuutta. Valtion on tuettava pitkäjänteisesti ja riittävin resurssein sosiaalista asuntotuotantoa, mukaan lukien erityisryhmien tarpeisiin soveltuvan asuntokannan rakentamista ja korjaamista. Pienituloisten asumista tulee tukea asumistuella, jonka riittävä taso turvataan.

KIRJAUSEHDOTUS: Vakinaistetaan asumisneuvonta pysyväksi lakisääteiseksi palveluksi ja varmistetaan sille riittävä rahoitus.

Asumisneuvonta on kustannustehokas tapa turvata asumista ja ennaltaehkäistä häätöjä. Asumisneuvonnan pysyvyys tulee varmistaa lainsäädännöllä sekä riittävällä ja vakaalla rahoituksella. Kuntien, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja muiden toimijoiden asumisneuvontaa tulee kehittää siten, että neuvonta on laajasti saatavilla olevaa matalan kynnyksen toimintaa, joka huomioi eri ihmisryhmien tarpeet. Eri toimijoiden yhteisiä toimipaikkoja tulee kehittää edelleen asioinnin helpottamiseksi. Valtakunnallisen saatavuuden parantamiseksi tulee kehittää puhelin- ja verkkoneuvontaa.

KIRJAUSEHDOTUS: Kehitetään asunnottomuustilastointia ja tehdään kuntien asunnottomuuslukujen raportoinnista Varkelle lakisääteistä.

Kattava asunnottomuuden tilastointi on välttämätön tietopohja asuntopolitiikan kehittämiselle ja resursoinnille. Nykyisellään kaikista kunnista ei saada lainkaan asunnottomuuslukuja ja osassa isommistakin kaupungeista on vaikeuksia raportoida esimerkiksi lapsiperheiden kokemaa asunnottomuutta.

Kuntien asunnottomuuslukujen raportoinnista Varkelle tulee tehdä lakisääteistä ja kuntien tiedonkeruuta tulee kehittää, jotta luvut ovat mahdollisimman kattavat. Mahdollisimman kattava tilastointi edesauttaa toimenpiteiden ja resurssien kohdentamista oikein. Asunnottomuustilastointiin tulee sisällyttää paperittomina elävien ihmisten kokema asunnottomuus, jotta asunnottomuustilastot heijastavat paremmin todellista tilannetta.

TURVAPAIKANHAKIJOIDEN JA MAAHANMUUTTANEIDEN OIKEUKSIA PARANNETTAVA

Pakolaisten määrä maailmassa jatkaa kasvuaan, mutta kodeistaan paenneet ihmiset päätyvät pieni- ja keskituloisten maiden vastuulle. Samaan aikaan EU ja sen jäsenmaat pyrkivät entisestään vähentämään vastuutaan maailman pakolaisista ulkoistamalla turvapaikkamenettelyä EU:n ulkopuolelle. Euroopan ja Suomen on otettava suurempi vastuu ihmisten auttamisesta etenkin, kun ilmastokriisi tulee entisestään lisäämään ihmisten tarvetta liikkua.

Pakolaistilanteen kokonaisuuden ymmärtäminen ja vastuun ottaminen edellyttävät lainsäädäntöömme parannuksia. Hallituskaudella 2023–2027 turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttaneiden oikeuksia on heikennetty ennennäkemättömällä tavalla. Tämä ei ole maailmanlaajuisesti eikä Suomen tulevaisuuden kannalta kestävää. Oikeus turvapaikanhakuun tulee taata jokaiselle, ja mahdollisuuksia maahantuloon ja oleskelun virallistamiseen on helpotettava.

KIRJAUSEHDOTUS: Turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttaneita koskeva lainsäädäntö arvioidaan kokonaisuutena ja selvitetään hallituskauden 2023–2027 aikana tehtyjen heikennysten yhteisvaikutukset ihmisoikeuksien toteutumiseen. Lainsäädäntöä uudistetaan ihmisoikeusperustaisesti ja oikeudenhaltijat pidetään mukana uudistustyössä alusta alkaen.

Hallituskauden 2019–2023 aikana tehtiin esiselvitys ulkomaalaislain ihmisoikeusperustaisen kokonaismuutoksen tarpeesta. Kokonaismuutosta jo silloin sekavaan ulkomaalaislakiin ei kuitenkaan hallituskaudella 2023–2027 ole tehty, vaan turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttaneiden oikeuksia on heikennetty lukuisilla yksittäisillä lakimuutoksilla. Lisäksi EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimus eli EU-pakti sekä paluuasetus toivat isoja muutoksia Suomen kansallisiin lakeihin. Ulkomaalaislaista ja muusta lainsäädännöstä onkin tullut entistä sekavampi eikä muutosten kokonaisvaikutuksia ihmisoikeuksiin ole tarkasteltu. Selvää on kuitenkin, että ihmisoikeudet ovat heikentyneet eivätkä muutokset myöskään palvele Suomen etua

Lainsäädäntöä tulee tarkastella ja parantaa kokonaisuutena ihmisoikeuksien edistämisvelvoite päämääränä. Oikeudenhaltijat eli turvapaikanhakijat ja maahanmuuttaneet tulee ottaa mukaan uudistustyöhön alusta lähtien laaja-alaisesti, huomioiden eri maahanmuuttajaryhmät ja heidän eroavat sekä päällekkäiset tarpeensa. Uudistuksessa tulee huomioida, etteivät turvapaikanhakijat ole homogeeninen ryhmä, vaan jokaisen suojelunperusteet, mahdolliset haavoittuvuudet ja tuen tarpeet ovat omanlaisensa sekä usein myös intersektionaalisia.

KIRJAUSEHDOTUS: Paperittomuutta aiheuttavat lainkohdat ja käytännöt arvioidaan kokonaisuutena ja lainsäädäntöä muutetaan vähentämään paperittomuutta ihmisoikeuksia edistävällä tavalla

Paperittomuus suurempana ilmiönä alkoi vuosien 2015–2016 aikana, suurelta osin lakimuutosten seurauksena. Hallituskaudella 2023–2027 paperittomuus tulee nyt tehtyjen lakimuutosten seurauksena oletettavasti kasvamaan. Yhteiskunnan laidalla eläminen on sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta ongelmallista. Paperittomuutta aiheuttavia rakenteita tulee purkaa ja oleskelun virallistamista tukea.

KIRJAUSEHDOTUS: Oikeus turvapaikanhakuun palautetaan ja itäraja avataan. Turvapaikanhakua itärajalla estävä poikkeuslainsäädäntö puretaan välittömästi kansainvälisen oikeuden ja Suomen perustuslain vastaisena.

Hallituskaudella 2023–2027 tehtiin ennennäkemätön päätös poiketa Suomen kansainvälisistä ihmisoikeusvelvoitteista, jopa ehdottoman palautuskiellon velvoitteesta. Tällöin säädettiin laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi eli niin sanottu turvapaikanhakua itärajalla koskeva poikkeuslaki. Jo tätä ennen itäraja suljettiin ja turvapaikanhaku estettiin koko Suomen itärajalla. Samaan aikaan Ukrainasta pakenevia ihmisiä on otettu vastaan ongelmitta huomattavan suuria määriä. Eri kohtelu eurooppalaisille valkoisille kristityille ja Afrikasta tai Lähi-idästä tuleville rodullistetuille muslimeille osoittaa maahanmuuttopolitiikan rasistisuuden. Poikkeuslaki onkin asettanut Suomen sitoutumisen ihmisoikeuksiin kyseenalaiseen valoon turvapaikanhakijoiden ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta polkevana esimerkkinä. Päätökset turvapaikanhakuoikeuden rajoittamisesta ja itärajan sulkemisesta tulee kumota välittömästi.

KIRJAUSEHDOTUS: Suomi edistää EU:ssa ihmisoikeusperustaista maahanmuuttopolitiikkaa. Suomi ei ulkoista palautuksia tai turvapaikkaprosessia kolmansiin maihin.

EU:n maahanmuuttopolitiikka on muuttunut yhä tiukemmaksi ja keskittyy ihmisten auttamisen sijaan palautuksiin. Uudet EU-säännökset muun muassa ihmisten lähettämisestä kolmansiin maihin, joihin heillä ei ole mitään linkkiä, ovat epäinhimillisiä, oikeudellisesti ja taloudellisesti kannattamattomia eivätkä edusta kestävää maahanmuuttopolitiikkaa. Suomen ei tule osallistua ulkoistamiskehitykseen, vaan vaatia ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamiseen perustuvaa lainsäädäntöä EU-tasolla.

KIRJAUSEHDOTUS: Edistetään turvapaikanhaulle vaihtoehtoisten, turvallisten reittien luomista. Perheenyhdistämisen kriteereitä lievennetään, ikärajat sekä asumisaikaedellytys poistetaan ja kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämisen esteenä oleva toimeentuloedellytys kohtuullistetaan. Niin sanottua kaistanvaihtoa estävä sääntely puretaan ja työperäisten oleskelulupien myöntämistä helpotetaan. Lainsäädännöstä poistetaan oleskeluluvan esteitä. Pakolaiskiintiö moninkertaistetaan. Humanitaariset viisumit mahdollistetaan vaarassa oleville ihmisille.

Kestävä, pitkäjänteinen ja kaikkia hyödyttävä maahanmuuttopolitiikka sisältää vaihtoehtoisia ja turvallisia reittejä turvapaikanhaulle. Ihmiset joutuvat jättämään kotinsa monista eri syistä. Turvapaikanhakuun sysääviä ”työntötekijöitä” on useita. Eurooppa ja Suomi eivät voi sulkea rajojaan ja vetäytyä vastuustaan täydellisesti.

Jotta vaaralliset turvapaikanhakumatkat eivät olisi ainoa reitti turvallisiin maihin, täytyy kotinsa jättämään joutuneille ihmisille tarjota joustavammin vaihtoehtoisia reittejä, kuten perheenyhdistäminen, työntekijän ja opiskelijan oleskeluluvat, pakolaiskiintiö ja humanitaariset viisumit. Myös ilmastokriisin vaikutukset tulee huomioida ihmisten liikkumista edistävänä seikkana ja siihen varautua ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla.

NAISIIN JA TYTTÖIHIN KOHDISTUVAA VÄKIVALTAA ON TORJUTTAVA TEHOKKAASTI

Suomessa asuvien naisten ja tyttöjen kokemukset väkivallasta ovat eurooppalaisessa vertailussa hälyttävän yleisiä. Silti tutkimustietoa on vain vähän esimerkiksi kuolemaan johtaneesta pari- ja lähisuhdeväkivallasta, vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten väkivaltakokemuksista ja siitä, miten muut haavoittavat olosuhteet vaikuttavat esimerkiksi avunsaantiin.

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa voidaan ehkäistä lainsäädännön ja yhteiskunnan läpäisevän asennemuutoksen avulla. Väkivallan vähentäminen vaatii ilmiön laajuutta vastaavaa resurssointia. Väkivaltakokemuksesta toipuminen ja väkivaltaisista toimintamalleista luopuminen edellyttää pitkäjänteistä tukea. Yhteiskuntamme on tarjottava väkivallan eri osapuolille pitkäkestoisia palveluja.

Valtion on turvattava jokaisen naisen ja tytön oikeus elää ilman väkivaltaa ja sen uhkaa. Hallituksen tulee sitoutua ihmisoikeussopimusten velvoitteisiin ja torjua tehokkaasti naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa.

KIRJAUSEHDOTUS: Tehdään sukupuolistunutta väkivaltaa ehkäiseviä lainsäädäntömuutoksia, kuten rakennelain säätäminen ja pakottavan kontrollin kriminalisointi. Myös väkivallan riskin arvioimisesta ja turvallisuuden hallinnasta on säädettävä lailla. Väkivaltarikoksissa läheinen suhde on lisättävä rikoslakiin koventamisperusteeksi.

Hallituksen tulee säätää rakennelaki, joka velvoittaa väkivallan ehkäisyyn. Rakennelaki varmistaa muun muassa väkivallan ehkäisyn alueellisen koordinaation ja vähimmäiskriteerit sille, millainen väkivallan ehkäisyn koordinaatiorakenteen tulee olla. Pakottava kontrolli tulee kriminalisoida. Kriminalisoinnissa on otettava huomioon laajasti pakottavan kontrollin eri ilmenemismuodot. Ulkomaalaislaista tulee poistaa käännytysperuste seksuaalipalvelujen myymisen tai myyntiepäilyn perusteella. Suomeen tarvitaan lainsäädäntö, joka velvoittaa arvioimaan väkivallan riskiä ja turvaamaan tehokkaasti väkivallan uhria. Rikoksen osapuolten välinen läheinen suhde on lisättävä rikoslakiin tuomion koventamisperusteeksi.

KIRJAUSEHDOTUS: Väkivallan vastaisessa politiikassa tunnistetaan vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten ja tyttöjen tarpeet ja vastataan niihin. Toteutetaan tutkimusta eri vähemmistöryhmien kokemasta väkivallasta yhteistyössä yhteisöjen kanssa. Perustetaan yksikkö, joka keskittyy kuolemaan johtaneen pari- ja lähisuhdeväkivallan kokonaisvaltaiseen tutkimukseen.

Väkivallan vastaisten toimien tavoitteena on rakentaa luottamusta, jotta yhä useampi saa tarvitsemaansa tukea ja pääsee oikeuksiinsa. Esteettömien, riittävän pitkäkestoisten palvelujen on oltava saatavilla kaikille väkivaltaa kokeneille. Palvelujen kehittämisessä on otettava huomioon vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten ja tyttöjen tarpeet. Julkisilla varoilla tulee rahoittaa tutkimusta, jolla kartoitetaan vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten ja tyttöjen väkivaltakokemuksia. Tutkimukset pitää toteuttaa yhteistyössä yhteisöjen kanssa. Tutkimusten toteutuksessa tulee sitoutua edistämään syrjimättömyyttä, antirasismia ja ihmisoikeusvelvoitteita. Tarvitaan tutkimusyksikkö, joka keskittyy tutkimaan kuolemaan johtanutta pari- ja lähisuhdeväkivaltaa kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on henkirikosriskin parempi tunnistaminen ja väkivallan aiheuttamien kuolemantapausten ehkäiseminen.

KIRJAUSEHDOTUS: Varmistetaan, että väkivaltaa kokeneiden, maahanmuuttaneiden naisten oikeus itsenäiseen oleskelulupaan tosiasiallisesti toteutuu.

Istanbulin sopimuksen ja uudistetun ulkomaalaislain mukaisesti itsenäinen oleskelulupa tulee myöntää maahanmuuttajataustaisille lähisuhdeväkivallan uhreille, joiden oleskelulupa on sidoksissa avioliittoon tai parisuhteeseen. Liian korkea näyttökynnys ja prosessin ennakoimattomuus eivät saa toimia esteenä itsenäisen oleskeluluvan hakemiselle. Maahanmuuttaneille parisuhde- tai perheväkivaltaa kokeneille naisille tulee tarjota tietoa ja tukea rikosilmoituksen tekemiseen. Traumaattisten kokemusten selvittämistä, tunnistamista ja huomioon ottamista tulee parantaa sekä turvapaikkamenettelyssä että muussa oleskelulupamenettelyssä. Oleskelulupa on myönnettävä yhtäjaksoisesti niin pitkäkestoisena kuin väkivallasta toipuminen vaatii. Maahanmuuttoviraston tulee tilastoida kyseisen lainkohdan perusteella tehtyjä hakemuksia.

KIRJAUSEHDOTUS: Varmistetaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaan riittävät resurssit rakenne- ja ihmisoikeuspolitiikassa sekä järjestöjen toiminnassa.

Väkivallan vähentäminen vaatii ilmiön laajuutta vastaavaa resurssointia. Hallituksen tulee kohdentaa Istanbulin sopimuksen toimeenpano-ohjelmalle (2026–2033) erillinen rahoitus, jotta ohjelman tavoitteet saavutetaan. Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen direktiivin toimeenpano tulee turvata riittävällä rahoituksella. Väkivallan eri osapuolten tukipalveluja tuottavien järjestöjen avustukset pitää nostaa vastaamaan tosiasiallista tarvetta. Järjestöille tulee mahdollistaa pitkäkestoisen tuen tarjoaminen väkivallan eri osapuolille.

SUKUPUOLI- JA SEKSUAALIVÄHEMMISTÖJEN OIKEUDET TURVATTAVA

Sateenkaari-ihmisiin kohdistuu yhteiskunnassamme laajamittaista syrjintää läpi elämänkaaren. Kouluterveyskyselyiden mukaan sateenkaarinuoret kokevat enemmän syrjintää, kiusaamista ja pahoinvointia kuin ikätoverinsa. Uudistettu translaki ei edelleenkään mahdollista sukupuolen juridista vahvistamista translapsille ja nuorille. Intersukupuolisille lapsille – eli lapsille, joiden kehojen synnynnäiset ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miestyypilliset – tehdään yhä kivuliaita kirurgisia operaatioita ja muita lääketieteellisesti tarpeettomia hoitoja. Eheyttämistoimintaa, eli esimerkiksi uskonnon, uskomusten tai hoitotoimenpiteiden varjolla tehtyä painostusta, jolla pyritään muuttamaan ihmisen seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti, ei ole kielletty.

KIRJAUSEHDOTUS: Laaditaan kokonaisvaltainen sateenkaaripoliittinen toimintaohjelma.

Hallituksen pitää sitoutua laatimaan yhdessä sateenkaari-ihmisiä edustavien toimijoiden kanssa toimintaohjelman tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien edistämiseksi niin kansallisessa kuin kansainvälisessä toiminnassa. Toimintaohjelman tulee sisältää erityisesti transihmisten ja intersukupuolisten henkilöiden sekä moniperustaisen syrjinnän torjumiseen tähtääviä toimenpiteitä. Sateenkaaripoliittiselle toimintaohjelmalle tulee varata riittävät resurssit.

KIRJAUSEHDOTUS: Vahvistetaan sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten ja ei-binääristen henkilöiden oikeussuojaa.

Tarvittavat lainsäädäntömuutokset tulee toteuttaa, jotta sukupuolen juridinen vahvistaminen on mahdollista lapsen oikeuksia kunnioittaen. Intersukupuolisille lapsille tehtävät tarpeettomat lääketieteelliset toimenpiteet on kiellettävä lailla. Itsemääräämisoikeutta loukkaavat, seksuaaliseen suuntautumiseen ja/tai sukupuoli-identiteettiin kohdistuvat muutospyrkimykset on kriminalisoitava.

OIKEUTTA KOKOONTUMISVAPAUTEEN JA KANSALAISYHTEISKUNNAN TOIMINTATILAA VAHVISTETTAVA

Leikkauspolitiikka on vaikeuttanut useiden kansalaisjärjestöjen toimintaa. Autoritaarinen trendi ja turvallisuuden korostaminen on näkynyt haluna lisätä poliisin toimivaltuuksia perus- ja ihmisoikeuksien kustannuksella, ympäristöaktivistien rikollistamisena sekä viranomaisten ja poliittisten päättäjien aktivismia ja mielenosoittamista demonisoivissa lausunnoissa. Rasismi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin osallistua yhteiskunnan demokraattisiin prosesseihin eikä kokoontumisvapaus toteudu yhdenvertaisesti kaikille Suomessa asuville ihmisille. Poliisi käyttää toimivaltaansa rauhanomaisten mielenosoitusten rajoittamiseen ottamatta riittävästi huomioon velvoitettaan turvata ja edistää kokoontumisvapautta.

KIRJAUSEHDOTUS: Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset turvataan riittävän, vakaan ja ennustettavan rahoituksen avulla. Hallituksen päätöksenteko on avointa ja kansalaisyhteiskuntaa kuullaan uudistetun lainvalmistelun kuulemisoppaan mukaisesti.

Hallituksen on sitouduttava turvaamaan järjestöjen toimintaedellytykset niiden eri roolit huomioiden. Kansalaisjärjestöjen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa on moninainen. Järjestöt edistävät toiminnallaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja ihmisten osallisuutta, tuovat esille vaikeassa asemassa elävien ihmisryhmien ääntä ja järjestävät jopa lakisääteisiä palveluja.

Kansalaisyhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksia lainvalmisteluun ja muuhun yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tulee vahvistaa. Hankesivut tulee pitää ajan tasalla ja informatiivisina. Lausuntoajoissa on noudatettava vähintään 6–8 viikon sääntöä lausuntojen antamiseen ja erityistä huomiota pitää kiinnittää marginalisoidussa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien ihmisten kuulemiseen.

KIRJAUSEHDOTUS: Poliisin toimivaltuuksia tarkastellaan ihmisoikeusperustaisesti ja niiden käytön valvontaa tiukennetaan.

Poliisin toimivaltuuksia on viime vuosien aikana lisätty useaan otteeseen, muun muassa laajentamalla poliisin tiedonsaantioikeuksia. Poliisin tiedonsaantioikeuden käyttämisen valvonta ei ole pysynyt oikeuksien lisäämisen tasolla. Uhkaperustaisen rikostiedustelun mahdollistaminen laajentaa poliisin ja muiden lainvalvontaviranomaisten valtuuksia salaiseen tiedonhankintaan ennennäkemättömällä tavalla, samalla kun poliisin tiedonsaantioikeuksia muiden viranomaisten salassa pidettävään tietoon kasvatetaan ja avoimista lähteistä saatavan tiedon hankintaa ja käsittelyä tehostetaan. Lainvalvontaviranomaisten toimivaltuuksia on tarkasti rajattava siten, että ne eivät voi kohdistua perusoikeuksilla suojattuun kansalaisyhteiskunnan toimintaan tai johtaa laittomaan massavalvontaan tai syrjiviin käytäntöihin. Yksityisyyden suojaa ei tule heikentää. Poliisin toimivaltuuksia pitää arvioida ihmisoikeusperustaisesti ja varmistaa ihmisoikeuksien toteutuminen muuttamalla lainsäädäntöä, kattavalla ohjeistuksella ja valvonnan tiukentamisella.

KIRJAUSEHDOTUS: Kokoontumislakia ja viranomaisten ohjeistuksia selkeytetään siten, että viranomaisten turvaamis- ja edistämisvelvollisuus toteutuu. Tunnistetaan, että väkivallaton kansalaistottelemattomuus nauttii sananvapauden ja kokoontumisvapauden suojaa.

Viranomaisten turvaamis- ja edistämisvelvollisuus tulee ymmärtää kattavammin eikä mielenosoituksien järjestäjille aseteta velvollisuuksia, jotka rajoittavat kaikkien oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen. Poliisin tulee tulkita kokoontumislakia ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta.

Oikeus kokoontumisvapauteen velvoittaa valtioita turvaamaan kaikkia rauhanomaisia kokoontumisia, vaikka kokoontumisissa ei noudatettaisi kaikkea kotimaista lainsäädäntöä. Mielenosoitusten aiheuttamaa häiriötä tulee pitkälti sietää, ja mielenosoituksen voi hajottaa vain, jos sen aiheuttama häiriö on vakavaa ja pitkäaikaista. Esimerkiksi väliaikainen liikenteelle aiheutuva häiriö ei yksin ole peruste mielenosoituksen hajottamiselle.

KIRJAUSEHDOTUS: Edistetään aktiivisilla toimilla kokoontumisvapauden toteutumista yhdenvertaisesti kaikille Suomessa asuville ihmisille.

On varmistettava, että rauhanomaiseen mielenilmaukseen osallistumisesta tai sen järjestämisestä ei koidu sellaisia seurauksia, jotka vaikuttavat negatiivisesti esimerkiksi työllistymiseen tai ulkomaalaisten lupaprosesseihin. Poliisin ohjeistuksissa ja koulutuksessa pitää kiinnittää erityistä huomioita ihmisten yhdenvertaiseen kohteluun mielenosoituksissa ja sellaisten haavoittuvuuksien tunnistamiseen, jotka saattavat vaikeuttaa tai estää ihmisten osallistumista. Poliisin käytäntöjä tulee kehittää siten, että etninen profilointi estyy. Rakenteellisen rasismin vaikutusta ihmisten yhteiskunnalliseen osallistumiseen tulee selvittää ja rasismin poistamiseksi työskennellä tavoitteellisesti.

ILMASTO-OIKEUDENMUKAISUUTTA JA YRITYSVASTUUTA EDISTETTÄVÄ

Ilmaston kuumeneminen uhkaa vakavasti ihmisoikeuksien toteutumista. Valtioilla on ihmisoikeusperustainen velvollisuus ryhtyä ripeisiin ja tehokkaisiin toimiin ilmastokriisin hillitsemiseksi. Ilmastotoimet tulee toteuttaa oikeudenmukaisesti sekä kiinnittää huomiota erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten ja yhteisöjen oikeuksien turvaamiseen.

Ilmastolakiin kirjattu tavoite Suomen hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä on edelleen saavutettavissa, ja riittävät toimet tämän tavoitteen saavuttamiseksi tulee varmistaa poliittisin päätöksin. Määrätietoisella politiikalla ja tavoitteen mukaisilla toimilla Suomi myös osoittaa tekevänsä globaalisti oikeudenmukaisen osuutensa ilmastokriisin hillinnässä. Yritystoiminnan vastuullisuus sekä kulutustuotteiden ekologinen ja sosiaalinen kestävyys on oikeudenmukaisen siirtymän keskeinen edellytys. Näiden tavoitteiden toteutuminen tulee varmistaa selkeällä ja kunnianhimoisella lainsäädännöllä.

KIRJAUSEHDOTUS: Toteutetaan tarvittavat toimenpiteet, jotta ilmastolain tavoite hiilineutraalisuudesta vuoteen 2035 mennessä saavutetaan. Lisätoimia kohdistetaan erityisesti maankäyttösektorin hiilinielujen ja -varastojen vahvistamiseen. Energiasiirtymä irti fossiilisista polttoaineista toteutetaan oikeudenmukaisesti ja ihmisoikeusvaikutukset huomioiden.

Ilmastolain tavoite hiilineutraalisuudesta vuoteen 2035 mennessä edellyttää Suomelta lisätoimia erityisesti hiilinielujen vahvistamiseksi. Ilmastopolitiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa tulee varmistaa, etteivät toimet lisää eriarvoisuutta yhteiskunnassa tai globaalisti. Myös uusiutuvan energian ja vihreässä siirtymässä tarvittavien raaka-aineiden tuotantoon liittyy ihmisoikeus- ja ympäristöriskejä. Tällaisia hankkeita suunniteltaessa tulee varmistaa, ettei vihreän siirtymän nimissä loukata ihmisoikeuksia tai aiheuteta uusia ympäristöongelmia. Energiasiirtymän oikeudenmukaisuus ja ihmisoikeusperustaisuus tulee varmistaa esimerkiksi vahvistamalla ihmisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä tarkastelemalla kattavasti politiikkatoimien ja hankkeiden sosiaalisia, ympäristöllisiä ja ihmisoikeusvaikutuksia. Ilmastopolitiikan vaikutuksia ja vaikuttavuutta arvioitaessa tulee huomioida erityisesti sellaiset ihmiset ja ryhmät, joiden elämään ja oikeuksiin ilmastonmuutos voimakkaimmin vaikuttaa, kuten lapset ja nuoret sekä alkuperäiskansa saamelaiset.

KIRJAUSEHDOTUS: Kasvatetaan Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta, jolla tuetaan kehittyvien maiden toimia päästöjen vähentämiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.

Suomi ja muut vauraat maat ovat sitoutuneet tukemaan kehittyvien maiden ilmastotoimia ja ilmastonmuutokseen sopeutumista kansainvälisellä ilmastorahoituksella. Suomen ilmastorahoitus on kaukana kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa asetetusta tavoitetasosta, ja selvitykset ovat osoittaneet kehittämistarpeita myös Suomen ilmastorahoituksen tuloksellisuudessa ja kohdentumisessa. Hallituksen tulee lisätä Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta ja varmistaa, että rahoitus kohdentuu oikeudenmukaisesti ja hillitsee eriarvoisuuden kasvua.

KIRJAUSEHDOTUS: Edistetään kansainvälisten standardien mukaista yritysvastuusääntelyä EU:ssa ja kansallisesti.

Sitova ja kunnianhimoinen yritysvastuusääntely on välttämätöntä, jotta voidaan turvata ihmisoikeuksien toteutumista ja ympäristön suojelua yritystoiminnassa. Yritysvastuusääntelyn tulee perustua kansainvälisiin yritysvastuustandardeihin. Euroopan unionin yritysvastuudirektiivi vesitettiin niin kutsutussa Omnibus I -prosessissa ennen kuin sitä oli saatu kansallisella tasolla voimaan. Suomen tulee aktiivisesti ajaa EU:n yritysvastuudirektiivin korjaamista vastaamaan kansainvälisiä yritysvastuustandardeja. Yritysvastuudirektiivin uudelleentarkastelun yhteydessä direktiivin soveltamisalaa tulee laajentaa alkuperäiselle tasolle sekä palauttaa direktiiviin ilmastosiirtymäsuunnitelmat. Direktiivin kansallisen toimeenpanon yhteydessä tulee korjata siihen tehtyjä heikennyksiä.

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö. Teemme ihmisoikeudet tunnetuiksi, tutkimme vakavia ihmisoikeusloukkauksia ja kampanjoimme niitä vastaan kaikkialla maailmassa. Toimintamme perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Amnestyn Suomen osasto perustettiin vuonna 1967.
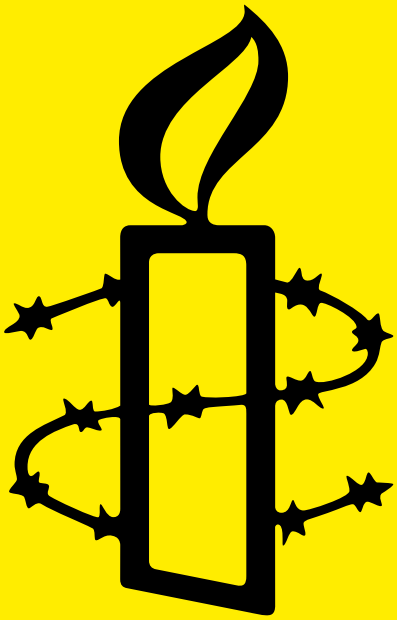
AMNESTY INTERNATIONAL